

บทบาทของสถานที่ท่องเที่ยวทางจิตวิญญาณเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน: ชุมชนอนุสาวรีย์ ท้าวสุรนารี (ย่าโม) จังหวัดนครราชสีมา

Role of the Spiritual Tourist Attraction for Sustainable Development: The community of ThaoSuranaree Monument (yamo) Nakornratchasima Province

ภูกิจ ยลชญาวงศ์^{1*}

PHUKIT YONCHAYAWONG^{1*}

¹อาจารย์, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์

¹Lecturer, Graduate school, South-east asia University.

*Corresponding author, E-mail: Somlerky@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาบทบาทของสถานที่ท่องเที่ยวทางจิตวิญญาณเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน:ชุมชนอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี(ย่าโม)จังหวัดนครราชสีมา เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพแบบมีส่วนร่วม โดยใช้เครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลประกอบด้วย การสังเกตแบบมีส่วนร่วมโดยตัวผู้วิจัยเข้าไปในพื้นที่อนุสาวรีย์และชุมชน เพื่อสังเกตเหตุการณ์ สภาพแวดล้อม กิจกรรม การจัดพื้นที่ภูมิทัศน์และการปฏิสัมพันธ์ของคนทั้งในชุมชนและนอกชุมชน และการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลหลักซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจำนวน 7 กลุ่ม ๆ ละ 5 คนรวม 35 คน ซึ่งได้แก่ ผู้นำชุมชน ตัวแทนร้านจำหน่ายสินค้าของที่ระลึก ตัวแทนแม่ค้านอกชุมชน ตัวแทนแม่ค้าในชุมชน ตัวแทนหน่วยงานภาครัฐ ตัวแทนนักท่องเที่ยวตัวแทนคณะเพลงโคราช รวมทั้งการสนทนากลุ่มกับกรรมการชุมชน 1 ชุมชน จำนวน 5 คน ซึ่งได้เจาะจงเลือกชุมชนที่มีบทบาทในการบริหารจัดการกิจกรรมในพื้นที่อนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี ทั้งนี้เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทของสถานที่ท่องเที่ยวทางจิตวิญญาณเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน:ชุมชนอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี(ย่าโม)จังหวัดนครราชสีมา รวมทั้งข้อเสนอและความเห็นในประเด็นที่เกี่ยวข้องและเป็นประโยชน์ต่อการจัดการอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารีซึ่งเชื่อมโยงไปสู่การพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน

ผลการวิจัยพบว่า อนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี (ย่าโม) ส่งผลต่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนทั้งด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ พัฒนาสังคม พัฒนาสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้เพราะอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี (ย่าโม) มีบทบาทสำคัญในฐานะเป็นอนุสาวรีย์แห่งจิตวิญญาณที่มีความศักดิ์สิทธิ์ จนสามารถดึงดูดประชาชนและนักท่องเที่ยวทั่วทุกสารทิศที่มีความศรัทธา ให้เข้ามาไหว้สักการะจนทำให้เกิดกระตุ้นการพัฒนาอย่างยั่งยืนในด้านต่าง ๆ และยังมีบทบาทในฐานะเป็นแหล่งเรียนรู้ชุมชน เพื่อการอนุรักษ์และดำรงรักษาประเพณี ศิลปวัฒนธรรมชุมชน ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี(ย่าโม) กับการพัฒนาอย่างยั่งยืนพบว่าบทบาทของอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี(ย่าโม) มีความสอดคล้องเชื่อมโยงกับการพัฒนาอย่าง

ยั่งยืนทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม โดยมีประชาชนในชุมชนเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนกิจกรรมการพัฒนาชุมชนเพื่อก้าวไปสู่การพัฒนาความยั่งยืนในชุมชน

คำสำคัญ: การพัฒนาอย่างยั่งยืน, การท่องเที่ยว, อนุสาวรีย์ทางจิตวิญญาณ

Abstract

This research aims to study the role of spiritual attractions for sustainable development:the Thao Suranaree monument community(YaMo) in NakhonRatchasima this research is a participatory qualitative research and data collection tools include participatory observation by the researcher visited the area and community surrounding to observe environmental events, landscape, activities and Interaction of people in and out of community and in-depth interviews with 7 main stakeholders, including 35 persons. These include:community leaders, Souvenir shop agent, Sub shop agents in and Out of community, government agency,Tourist agents, Korat Music Band Representative.Including group discussions with one community committees, five persons. This community were selected for community involvement in the management of Thao Suranaree monumental areas. In order to obtain information on the role of spiritual attractions for sustainable development: the Thao Suranaree monument community (YaMo) in NakhonRatchasima province. Include proposals and comments on relevant issues and benefit the management of Thao Suranaree monument, which is linked to sustainable community development.

The research found that The role of Thao Suranaree monument (Yamo) affects the sustainable development of the community, including economic development, social development, environmental development. The monument of Thao Suranaree (Yamo) plays an important role as a Spiritual MinistriesWith nobility. So can attract people and tourists on the faith to pay homage and to encourage sustainable development in various fields. It also plays a role as a community learning resource. For the conservation of faith and the maintenance of traditional arts and culture. The relationship between the role of Thao Suranaree monument and the sustainable development found that the role of Thao Suranaree monument was consistent with sustainable development, Social, environmental, Community. People are an important factor in driving community development activities towards sustainable community development.

Keywords: Sustainable development, Tourism, Spiritual monument.

บทนำ

ตามที่ประเทศไทยได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนของการกระจายอำนาจ พ.ศ.2542 ส่งผลให้ทุกภาคส่วนต่างตื่นตัวในการบริหารจัดการท้องถิ่นตนเอง โดยเฉพาะประชาชนในท้องถิ่นที่เริ่มเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของตนมากขึ้น โดยบทบาทของเจ้าหน้าที่ภาครัฐกลายเป็นเพียงผู้กระตุ้นให้ประชาชน ได้รู้เข้าใจถึงแนวคิดหลักการวิเคราะห์ปัญหาของชุมชนและให้ประชาชนตระหนักว่าเป็นปัญหาาร่วมกันของทุกคนในชุมชน มิใช่ของคนใดคนหนึ่ง(เรื่องวิทย์เกษสุวรรณ ,2549) โดยภาครัฐและภาคประชาชนต้องมีการทำงานประสานร่วมมือกัน (work with people) เพื่อร่วมคิดร่วมปรึกษาและร่วมกันทำงานไม่ใช่ทำให้ประชาชน (work for people) แต่ฝ่ายเดียว (B.Guy peters. 1996:47-50) ซึ่งจากแนวคิดดังกล่าวมีผลอย่างมากต่อรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนในปัจจุบัน

การพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development) เป็นแนวคิดการพัฒนาที่มุ่งเน้นตอบสนองความต้องการของปัจจุบันที่ไม่ทำให้ผู้คนในอนาคตเกิดปัญหา และสามารถเปลี่ยนโครงสร้างระบบเศรษฐกิจและสังคมเพื่อลดการบริโภคทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมลงไปในระดับที่ยังรักษาความสมดุลที่ดีทำให้บุคคลอยู่ร่วมกับธรรมชาติโดยไม่ทำลายล้าง การพัฒนาอย่างยั่งยืนรวมความถึงเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมซึ่งเชื่อมโยงและสัมพันธ์กัน และถูกผูกติดโยงกับบริบทประเทศในหลายด้าน อีกทั้งการเคลื่อนตัวของกระแสประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนมีอิทธิพลทำให้ภาครัฐต้องปรับตัวนำแนวคิดท้องถิ่นภิวัตน์(localization)มาใช้เพื่อพัฒนาสู่ความร่วมมือระหว่างประเทศ (Internationalization) โดยท้องถิ่นต้องสนใจและตระหนักถึงจุดแข็ง จุดอ่อน อุปสรรคและโอกาสของตนเองมากขึ้น มีการส่งเสริมและศึกษาค้นคว้าด้านประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่นและต้องค้นหาสิ่งที่สามารถยึดโยงสังคมท้องถิ่นไว้ให้ยั่งยืนรวมทั้งต้องพยายามสร้างคุณค่าและพัฒนาให้เป็นจุดขาย

อนุสาวรีย์ทางจิตวิญญาณ ถือเป็นทรัพยากรชุมชนที่มีคุณค่าที่หลายชุมชนได้นำมาเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาชุมชนด้านต่าง ๆ เนื่องจากเป็นทางเลือกที่สามารถทำได้ไม่ยากนักโดยปัจจุบันอนุสาวรีย์ทางจิตวิญญาณที่ถูกนำมาเป็นกลไกการพัฒนาส่วนใหญ่จะเป็นอนุสาวรีย์เชิงประวัติศาสตร์ที่สร้างเพื่อเชิดชูบุคคลสำคัญในอดีต เช่น อนุสาวรีย์พระบรมรูปทรงม้ารัชกาลที่5, อนุสาวรีย์ดอนเจดีย์, อนุสาวรีย์ท้าวเทพสตรีท้าวศรีสุนทร เป็นต้น โดยอนุสาวรีย์เหล่านี้เป็นสถานที่เคารพบูชายกย่องคุณงามความดีที่ได้ทำประโยชน์ให้ประเทศชาติเมื่อครั้งมีชีวิตอยู่ มีโอกาสที่จะแสดงบทบาทหรือมีส่วนร่วมในชุมชนในการพัฒนาอย่างยั่งยืนอย่างมีศักยภาพโดยเฉพาะอย่างยิ่งอนุสาวรีย์ที่ตั้งอยู่เส้นทางคมนาคมสะดวกพร้อมทั้งมีสิ่งอุปโภคบริโภคสมบูรณ์ในสถานที่แห่งนั้นยังเป็นปัจจัยเสริมให้อนุสาวรีย์แห่งนั้นให้แสดงบทบาทในการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนตลอดไป

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษา อนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี (ย่าโม) ซึ่งเป็นสถานที่แห่งจิตวิญญาณของชาวโคราชและเป็นสถานที่เชิงสัญลักษณ์สื่อถึงความกล้าหาญในการต่อสู้ อีกทั้งจังหวัดนครราชสีมาเป็นเป็นศูนย์กลางความเจริญด้านการคมนาคม การค้าและการท่องเที่ยวและมีวิถีชีวิต

แบบดั้งเดิมของชาวชุมชน มีแนวคิดจัดการการท่องเที่ยวโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน มีการอนุรักษ์ ประเพณี วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมและมีสินค้าประจำถิ่นที่มีชื่อเสียง ทำให้เพิ่มขีดความสามารถในการท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะหาคำตอบโจทย์การวิจัย จากคำถามการวิจัยที่ว่า บทบาทของอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี(ย่าโม) กับการพัฒนาอย่างยั่งยืนและความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทเชื่อมโยง กับการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนอย่างไร ซึ่งเป็นคำตอบที่ผู้วิจัยจะได้แสวงหาคำตอบต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบาทของอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี (ย่าโม) ที่ส่งผลต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารีกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน

แนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิด

1.แนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน

ในปี พ.ศ. 2532 ได้เกิดแนวคิด“การพัฒนาอย่างยั่งยืน”(Sustainable development) ซึ่งเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงที่ทำให้คนและชุมชนสร้างเอกลักษณ์และลักษณะเฉพาะแห่งตนโดยเน้นการเติบโตของคนให้สัมพันธ์สอดคล้องกับชุมชนสภาพเศรษฐกิจสังคมการเมืองและจิตวิญญาณของสังคมโดยส่วนรวมและให้ความสำคัญต่อการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของคนในกระบวนการพัฒนา(Development by the People) แทนที่จะมุ่งเน้นไปที่การพัฒนาเศรษฐกิจเป็นหลักเช่นที่ผ่านมา ซึ่งเป็นผลทำให้การบริหารจัดการชุมชนเกิดการเปลี่ยนแปลง โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาและกระบวนการแก้ปัญหาชุมชนส่วนคำว่า“พัฒนา”เป็นคำที่มาจากอารยธรรมตะวันตกซึ่งเน้นคุณภาพชีวิตและกิจกรรมพัฒนาเศรษฐกิจคือ การผลิตและบริโภค โดยการพัฒนาประกอบด้วยหลายมิติ เช่น การมีรายได้ที่แท้จริงต่อคนเพิ่มขึ้น การมีสุขภาพอนามัยการศึกษาที่ดีขึ้น การเข้าถึงทรัพยากร การกระจายรายได้ที่เป็นธรรม มีเสรีภาพมากขึ้น เป็นต้น ส่วน “ความยั่งยืน” มองได้ในหลายมิติเช่นความยั่งยืนของทรัพยากรธรรมชาติความยั่งยืนของความสามารถในการใช้ทรัพยากร กล่าวโดยสรุป การพัฒนาที่ยั่งยืนจะต้องเป็นไปเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม เป็นการพัฒนามิติต่าง ๆ เหล่านี้จะไม่ลดลง (Pearce, Barbier, and Markandya, 1990) หรืออยู่ในสภาพที่เลวร้ายลงกว่าเดิมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมจะต้องมีผลต่อการนำทรัพยากรขึ้นมาใช้และการทิ้งมลสารออกสู่สิ่งแวดล้อมให้น้อยที่สุด รวมทั้งการพัฒนาจะต้องเกิดความสัมพันธ์ระหว่างเศรษฐกิจกับธรรมชาติอย่างยั่งยืน” และ “การพัฒนาจะต้องเกิดความสัมพันธ์ระหว่างเศรษฐกิจกับวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน” (ธนัทธัญญ์ ฉัตรภักดิ์. 2551: 27)

2.แนวคิดการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยว (Tourism) หมายถึง อุตสาหกรรมบริการขนาดใหญ่ที่มีบทบาทต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศชาติและเป็นการศึกษาเรียนรู้ของมนุษย์เพื่อรับประสบการณ์ตรงค้นหาสิ่งแปลกใหม่และค้นพบความรู้ใหม่โดยในพจนานุกรม Webster's Third New International Dictionary คำว่าการท่องเที่ยว หมายถึง การเดินทางเพื่อสราญใจ การบริหารงานธุรกิจที่เกี่ยวข้องการท่องเที่ยวรวมทั้งการเคลื่อนย้ายประชากรจากแห่งหนึ่งไปยังอีกแห่งหนึ่ง ดังนั้น จะเห็นว่าการท่องเที่ยวมีลักษณะที่เป็นกระบวนการที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงต่อกันมีกิจกรรมร่วมกัน ได้รับความรู้ความสนุกสนานเพลิดเพลิน การท่องเที่ยวถือเป็นอุตสาหกรรมที่สำคัญอย่างยิ่งต่อประเทศ ทั้งนี้เพราะก่อให้เกิดรายได้มหาศาลกับประเทศซึ่งทำให้ประเทศมีเสถียรภาพทางการเงิน อีกทั้งการท่องเที่ยวจะช่วยสร้างรายได้ให้ชุมชนและประชาชนในพื้นที่สร้างงานสร้างอาชีพ กระตุ้นให้เกิดการผลิต และนำเอาทรัพยากรประเทศมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดประชาชนร่วมมือกันฟื้นฟูอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมประเพณี ที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นเกิดการพัฒนาคูโครงสร้างพื้นฐานของประเทศเช่น สนามบิน ทางรถไฟ ถนน เป็นต้น รวมทั้งทำให้เกิดมาตรการส่งเสริมความมั่นคงปลอดภัยให้แก่พื้นที่แหล่งท่องเที่ยว และที่สำคัญมีส่วนช่วยเสริมสร้างสันติภาพสัมพันธ์ไมตรีและความเข้าใจอันดีระหว่างมนุษย์ต่างสังคมได้พบปะรู้จักเข้าใจกัน

3. บริบทจังหวัดนครราชสีมา

จังหวัดนครราชสีมาตั้งอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตัวจังหวัดอยู่ห่างจากกรุงเทพมหานคร โดยรถยนต์ 255 กิโลเมตรมีเนื้อที่ประมาณ 20,493.964 ตารางกิโลเมตรเท่ากับร้อยละ 12.12 ของพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือขนาดพื้นที่เป็นอันดับ 1 ของภาคอาณาเขตทิศเหนือติดจังหวัดชัยภูมิและขอนแก่น ทิศตะวันออกติดจังหวัดบุรีรัมย์และขอนแก่นทิศใต้ติดจังหวัดปราจีนบุรีนครนายกและสระแก้วทิศตะวันตกติดจังหวัดชัยภูมิ สระบุรีและลพบุรี แบ่งเขตการปกครองเป็น 32 อำเภอ 287 ตำบล 3,743 หมู่บ้านมีประชากรเป็นอันดับ 2 ของประเทศและอันดับ 1 ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในปี พ.ศ.2558 มีประชากรทั้งสิ้น 2,791,297 คน ส่วนสถานที่ท่องเที่ยวประวัติศาสตร์ เช่น อนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี ปราสาทหินพนมวัน ปราสาทหินพิมาย เป็นต้น สถานที่ท่องเที่ยวธรรมชาติ เช่น อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ อ่างเก็บน้ำลำตะคอง เป็นต้น โดยสรุป ถือเป็นจังหวัดที่มีศักยภาพทั้งด้านเศรษฐกิจการเกษตรการท่องเที่ยวและอุตสาหกรรม ซึ่งในแต่ละด้านต่างมีศักยภาพรองรับที่สามารถพัฒนาไปสู่ความยั่งยืนในอนาคตได้

4. ข้อมูลท้าวสุรนารีและอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี (ย่าโม)

ท้าวสุรนารีมีนามเดิมว่า "โม" เป็นชาวเมืองนครราชสีมาโดยกำเนิด เกิดเมื่อปีระกา พ.ศ.2314 เป็นธิดาของนายกิมและนางบุญมา เมื่ออายุ 25 ปี ได้สมรสกับนายทองคำขาว ซึ่งต่อมาได้บรรดาศักดิ์เป็น "พระยาสุริยเดช" ตำแหน่งปลัดเมืองนครราชสีมา คุณนายโมจึงได้เป็นคุณหญิงโม คุณหญิงโมได้ถึงแก่อสัญกรรมเมื่อเดือนเมษายน พ.ศ. 2395 สิริรวมอายุได้ 81 ปี สำหรับวีรกรรมของท้าวสุรนารีได้เกิดขึ้นในช่วงปี พ.ศ. 2369 โดยท่านได้รวบรวมชาวบ้านเข้าสู้รบและต่อต้านกองทัพเจ้าอนุวงศ์แห่งเวียงจันทน์ไม่ให้มาตีกรุงเทพฯ เป็นผลสำเร็จ ซึ่งด้วยคุณความดีดังกล่าวพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงทรงพระกรุณา

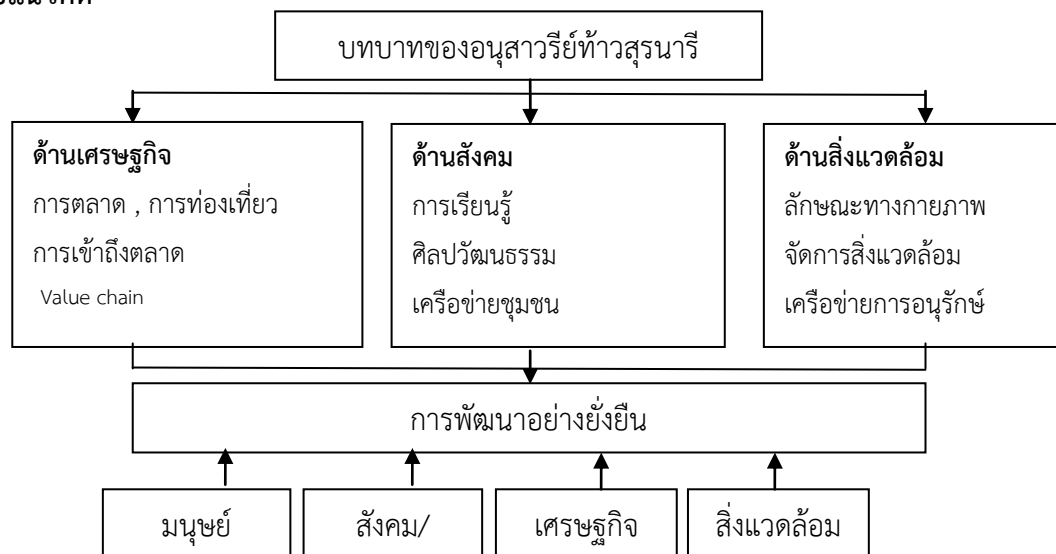
โปรดเกล้าฯ สถาปนาคุณหญิงโมเป็นท้าวสุรนารี ต่อมาในปี พ.ศ. 2476 จึงมีการก่อสร้างอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารีขึ้นที่ตรงหน้าประตูชุมพลจังหวัดนครราชสีมาเพื่อระลึกถึงคุณความดี

5.งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

5.1 แนวทางการพัฒนาสังคมร่วมเย็นเป็นสุขจากความเชื่อและพิธีกรรมของประชาชนเกี่ยวกับท้าวสุรนารีจังหวัดนครราชสีมา ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนในจังหวัดนครราชสีมา มีพิธีกรรมเกี่ยวกับท้าวสุรนารีและยังมีความเคารพศรัทธาและเชื่อมั่นว่าเป็นรูปเคารพที่ศักดิ์สิทธิ์คู่บ้านคู่เมือง วิญญาณท้าวสุรนารีสามารถดูแลปกป้องคุ้มครองและบันดาลโชคลาภแก่ประชาชนได้ (ไพศาล มุ่งวัฒนา , 2554)

5.2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาชุมชนยั่งยืน กรณีศึกษาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดมหาสารคาม ผลการวิจัยพบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน มี 3 ปัจจัยหลัก ได้แก่ปัจจัยการบริหารจัดการธุรกิจชุมชน ปัจจัยการบริหารจัดการสังคมปัจจัยการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมส่วนรูปแบบการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน มี 8 ขั้นตอน คือ 1) การศึกษาชุมชน 2) การวิเคราะห์ปัญหาชุมชน 3) การจัดลำดับความต้องการและปัญหาชุมชน 4) การวางแผนแก้ปัญหา 5) การพิจารณาวิธีการดำเนินงาน 6) การดำเนินงาน 7) การประเมินผลงาน และ 8) การทบทวนแก้ไขปัญหาและอุปสรรค

กรอบแนวคิด

ภาพประกอบที่ 1 กรอบความคิดการวิจัย

จากภาพที่ 1 อธิบายกรอบแนวความคิดในการศึกษาบทบาทของอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี (ย่าโม) กับการพัฒนาอย่างยั่งยืนโดยครอบคลุมเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับบทบาทด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ซึ่งสัมพันธ์เชื่อมโยงไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนครอบคลุมด้านการพัฒนามนุษย์สังคม-ชุมชนเศรษฐกิจและ

สิ่งแวดล้อมซึ่งองค์ประกอบหรือลักษณะการพัฒนาย่างยั่งยืนในแต่ละด้านจะเป็นปัจจัยและกลไกที่ขับเคลื่อนชุมชนไปพร้อมกันมีลักษณะสัมพันธ์กันเพื่อผลักดันชุมชนไปสู่การพัฒนาย่างยั่งยืน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพซึ่งมุ่งเน้นการศึกษาเหตุการณ์และสภาพแวดล้อมที่มีอยู่ตามความเป็นจริงและการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของอนุสาวรีย์เชื่อมโยงกับการพัฒนาชุมชนเพื่อนำไปสู่การพัฒนาย่างยั่งยืนดังนั้นจึงใช้เครื่องมือการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพหลายอย่าง ดังนี้

1. แหล่งข้อมูลทุติยภูมิ รวบรวมข้อมูลเอกสาร (documentary search) และข้อมูลในระบอบเครือข่ายที่มีผู้ศึกษาค้นคว้าหรือวิจัยเกี่ยวข้องไว้ รวมทั้งแนวคิดทฤษฎี (สุภางค์ จันทวานิช, 2551:17-64)
2. แหล่งข้อมูลปฐมภูมิ ที่ผู้วิจัยสามารถเก็บข้อมูลแบบเผชิญหน้ากับแหล่งข้อมูลซึ่งมีทั้งกายภาพของบุคคลนั้น ผู้วิจัยเก็บข้อมูลด้วยเทคนิคที่หลากหลาย(Cresswell J.W.;1994:46-50)ดังนี้

2.1 การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (participant observation) โดยผู้วิจัยเข้าสู่พื้นที่ชุมชนอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี(ย่าโม)ในฐานะนักท่องเที่ยวเพื่อสังเกตเหตุการณ์สภาพแวดล้อมของชุมชนและกิจกรรมที่จัดโดยชุมชน รวมทั้งการจัดพื้นที่ภูมิทัศน์และการปฏิสัมพันธ์ของคนทั้งในชุมชนและนอกชุมชน

2.2 การสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) กับโดยผู้ให้ข้อมูลหลัก(Key informant) ซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับชุมชนผู้วิจัยได้เคร่งครัดในเรื่องการเป็นตัวแทน (representatively oriented) โดยเจาะจงเลือกบุคคล 7 กลุ่มๆละ 5 คนรวม 35 คน ได้แก่ ผู้นำชุมชนพื้นที่รอบอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี ตัวแทนร้านค้าจำหน่ายสินค้าของที่ระลึกพื้นที่รอบอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี ตัวแทนแม่ค้านอกชุมชนที่เข้ามาจำหน่ายสินค้าในพื้นที่อนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี ตัวแทนแม่ค้าชุมชนที่จำหน่ายสินค้าในพื้นที่อนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี ตัวแทนหน่วยงานภาครัฐระดับบริหารในเขตเทศบาลนครราชสีมาตัวแทนนักท่องเที่ยวที่มาสักการะอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี ตัวแทนคณะเพลงโคราชในพื้นที่รอบอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี

2.3 การสนทนากลุ่ม (focus group discussion) กับกรรมการชุมชน 1 ชุมชนจำนวน 5 คน โดยเจาะจงเลือกชุมชนและบุคคลที่มีบทบาทในการบริหารจัดการภายในชุมชนรวมทั้งเคยเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมภายในเขตพื้นที่อนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี(ย่าโม)เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลในประเด็นที่เกี่ยวข้องและเป็นประโยชน์ต่อการจัดการอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารีซึ่งเชื่อมโยงไปสู่การพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนด้วย สำหรับการเก็บรวบรวมและการจัดการข้อมูลนั้นผู้วิจัยได้เริ่มลงพื้นที่ทำการเก็บข้อมูลตั้งแต่เดือนมกราคมพ.ศ. 2559 เป็นต้นมาและในช่วงเดือนตุลาคม 2559 ได้นำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้มาจัดหมวดหมู่เพื่อวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา (Analytical Descriptive) แล้วอธิบายลักษณะความสัมพันธ์ตามกรอบแนวคิดและวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อให้เกิดความเข้าใจอย่างถ่องแท้ (Insight) จากภาพรวมของหลายมิติ โดยข้อมูลที่ได้จากการสังเกตการณ์ การสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยตรวจสอบข้อมูลโดยใช้วิธีตรวจสอบสามเส้า (Triangulation) อันเป็นการเปรียบเทียบข้อมูลที่ได้จากแหล่งที่มาที่มีความแตกต่างในช่วงเวลา

สถานที่ บุคคล รวมถึงการนำข้อมูลที่ได้วิเคราะห์แล้วตรวจสอบกับผู้ให้ข้อมูลที่หลากหลายเพื่อเป็นการยืนยันความถูกต้องแม่นยำของผลการวิเคราะห์

ผลการวิจัย

1. บทบาทของอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี(ย่าโม) ที่ส่งผลต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน

1.1 บทบาทด้านเศรษฐกิจ ผลการวิจัยพบว่า อนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี(ย่าโม)มีบทบาทที่สำคัญด้านเศรษฐกิจเป็นอย่างยิ่ง เพราะเป็นสถานที่หลอมรวมประวัติศาสตร์และความศรัทธาในความคิดดีดีลัทธิของท้าวสุรนารีเข้าด้วยกัน ทำให้ประชาชนเดินทางมาสักการะกราบไหว้ ส่งผลให้เกิดการบริโภคทั้งสินค้าและบริการ นอกจากนี้ ยังเกิดการใช้จ่ายเงินในพื้นที่ในการทำกิจกรรมต่างๆ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว เช่น งานโคราชตัดดาตของดี งานแห่เทียนเข้าพรรษา งานตรุษจีน เป็นต้น โดยสถานที่แห่งนี้ถือเป็นสัญลักษณ์ของจังหวัดและเป็นปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดห่วงโซ่อุปทาน (Value chain) และสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมและพบว่า สถานที่แห่งนี้ยังเป็นแหล่งเรียนรู้ประวัติศาสตร์วิถีชาวโคราชและสัมผัสความเป็นชุมชนและในส่วนของคณะเพลงโคราช พบว่าทุกคนมีศรัทธาในท้าวสุรนารีเป็นอย่างมาก เพราะอาชีพร้องเพลงโคราชเพื่อถวายย่าโม ทำให้สามารถเลี้ยงดูครอบครัวและสืบสานวัฒนธรรมชาวโคราชได้ และกรรมการชุมชนให้ข้อมูลว่า สถานที่แห่งนี้เป็นแหล่งสร้างงาน สร้างรายได้ให้กับคนในชุมชนและร้านค้าจำหน่ายของระลึกซึ่งได้นำผ้าไหมจากอำเภอปักธงชัยมาจำหน่ายซึ่งถือเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนได้เป็นอย่างดี

1.2 บทบาทด้านสังคมของอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี(ย่าโม) ผลการวิจัยพบว่า อนุสาวรีย์ท้าวสุรนารีมีบทบาทต่อการพัฒนาสังคมเป็นอย่างยิ่ง เพราะประชาชนที่เข้ามาในเขตพื้นที่อนุสาวรีย์จะมีการปฏิสัมพันธ์ของทั้งระดับปัจเจกชนและกลุ่มคน และจากการจัดระเบียบด้านต่างๆ เช่น ระเบียบผู้ค้าเครื่องเช่นไหว้ คิวจ้างคณะเพลงโคราช เป็นต้น ส่งผลให้ประชาชนได้เรียนรู้การมีกฎระเบียบและการอยู่ร่วมกันในสังคม และพบว่าจากการจัดกิจกรรมในทุกเดือนและการจัดสร้างอาคารแสดงนิทรรศการประวัติเมืองและประวัติท้าวสุรนารี ภาครัฐเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดทุกครั้งที่ทำให้เกิดบูรณาการการทำงานร่วมกันและจากการเข้าไปสังเกตการณ์ของผู้วิจัยพบว่า พื้นที่รอบอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารีมีลักษณะเป็นคูเมืองและมีประตูเมืองรวมทั้งเป็นพื้นที่แหล่งประวัติศาสตร์ แหล่งประเพณีศิลปวัฒนธรรมจึงทำให้ประชาชนสนใจเข้ามาเรียนรู้ เกิดการรวมกลุ่มเพื่อจัดกิจกรรมสังคม มีการนำอาหารและผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นมาจำหน่ายให้กับประชาชนและทำกิจกรรมร่วมกันทำให้เกิดมิติความสัมพันธ์ทางสังคมที่เชื่อมโยงกันในทุกระดับ

1.3 บทบาทด้านสิ่งแวดล้อมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกต่างให้ข้อมูลสอดคล้องกันว่า อนุสาวรีย์มีบทบาทสำคัญต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในชุมชนอย่างยิ่งเพราะพื้นที่โดยรอบได้มีการปรับปรุงพัฒนาวางผังพื้นที่ใหม่ เป็นโซนสวนสาธารณะ สนามเด็กเล่น สวนสุขภาพ มีคูน้ำและคูเมืองซึ่งได้รับการพัฒนาปรับปรุงโดยภาครัฐ จัดสร้างห้องน้ำใต้ดิน เวทีกิจกรรมกลางแจ้งและโครงการอื่นๆ ซึ่งสะท้อนภาพ

ของการนำแนวคิดอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมาใช้ทั้งเครื่องมือหรือเทคโนโลยีต่างๆเข้ามาร่วมจัดการพื้นที่เช่น การอนุรักษ์สระน้ำ โดยการสร้างเครื่องตะบันน้ำเพิ่มออกซิเจนเป็นต้น แต่ในส่วนของการสนทนากลุ่มพบว่า ระดับความรู้ ความเข้าใจด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับต่ำ

2. ความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี(ย่าโม)กับการพัฒนาอย่างยั่งยืน

2.1 ความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี (ย่าโม) กับการพัฒนาอย่างยั่งยืน ด้านการพัฒนาสังคม ผลการวิจัยพบว่า อนุสาวรีย์ท้าวสุรนารีมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาอย่างยั่งยืนด้านสังคม ทั้งนี้เพราะการที่ภาครัฐและเอกชนได้ร่วมมือกันพัฒนาชุมชนและจัดกิจกรรมชุมชนทำให้เกิดการทำงานแบบบูรณาการ เกิดการสังคมแห่งการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายใต้บทบาทของสถานที่แห่งจิตวิญญาณ ทำให้เกิดมิติความสัมพันธ์ทางสังคมที่เชื่อมโยงกันของประชาชนทั้งในและนอกพื้นที่ทุกระดับรวมทั้งนักท่องเที่ยวชาวไทยและต่างชาติด้วย

2.2 ความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี(ย่าโม)กับการพัฒนาอย่างยั่งยืน ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ ผลการวิจัยพบว่า อนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี (ย่าโม) เป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาสักการะ จนทำให้เกิดการหมุนเวียนใช้จ่ายเงินและชุมชนสามารถสร้างรายได้จากนักท่องเที่ยว ซึ่งถือเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลโดยตรงในการพัฒนาอย่างยั่งยืน แต่ข้อค้นพบประการหนึ่งที่สำคัญ คือการบริหารจัดการพื้นที่อนุสาวรีย์ท้าวสุรนารีในปัจจุบันซึ่งรับผิดชอบโดยเทศบาลนครราชสีมา ยังมีรูปแบบการจัดการแบบราชการซึ่งมีขั้นตอนมากมายทำให้เกิดการล่าช้าในการพัฒนา ดังนั้น ควรปรับรูปแบบการจัดการให้เหมาะสมรวดเร็วมากยิ่งขึ้นและเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนให้มากขึ้น โดยอยู่ภายใต้เป้าหมายเดียวกัน ในเรื่องการส่งเสริมเชิดชูอนุรักษ์ศิลปประเพณีวัฒนธรรมที่ดีที่เป็นเอกลักษณ์ของชาวโคราชให้คงอยู่อย่างยั่งยืนมากกว่าดำเนินการในลักษณะเชิงพาณิชย์ซึ่งมุ่งเน้นทำกำไร

2.3 ความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี(ย่าโม)กับการพัฒนาอย่างยั่งยืน ด้านการพัฒนาสิ่งแวดล้อม ผลการวิจัยจากการสัมภาษณ์เชิงลึกในส่วนภาครัฐพบว่า ได้มีการปรับปรุงโครงสร้างการจัดการและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมโดยหน่วยงานราชการได้นำประชาชนในแต่ละพื้นที่และแต่ละภาคส่วน เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ ซึ่งสอดคล้องกับการสัมภาษณ์เชิงลึกอีก 6 กลุ่มและการสนทนากลุ่มกับกรรมการชุมชน ซึ่งให้ข้อมูลสอดคล้องกันว่า หน่วยงานภาครัฐได้เข้าสร้างเครือข่ายอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในชุมชนและมีการจัดอบรมให้ความรู้ ความเข้าใจ แต่เนื่องจากประชาชนในชุมชนส่วนใหญ่เป็นลูกจ้างหรือผู้มีรายได้น้อยและมีระดับการศึกษาน้อย ดังนั้นอาจต้องใช้เวลาในการปลูกจิตสำนึกและเรียนรู้ทำความเข้าใจต่อไป และสำหรับข้อมูลจากการสนทนากลุ่มพบว่า ทางชุมชนได้มีการส่งตัวแทนเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้รูปแบบการบริหารจัดการที่เหมาะสมกับชุมชนอื่นอย่างต่อเนื่อง เพื่อนำมาปรับใช้ในชุมชนตนเองมากขึ้นและจากการสังเกตการณ์และจากสำรวจพื้นที่ของผู้วิจัย พบว่าชุมชนรอบพื้นที่อนุสาวรีย์ยังขาดการรวมกลุ่มแบบเป็นเครือข่ายในการบริหารจัดการชุมชน แต่ละชุมชนยังมีรูปแบบการจัดการพื้นที่ที่หลากหลาย โดยเฉพาะการดูแลระบบนิเวศซึ่งถือเป็นหัวใจสำคัญของการท่องเที่ยว หาก

อนุสาวรีย์เสียมโทรมย่อมส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยวโดยภาพรวมบทบาทของอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารีมีความสัมพันธ์ทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชน

2.4 ความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี(ย่าโม)กับการพัฒนาอย่างยั่งยืนด้านการพัฒนามนุษย์ ผลการวิจัยจากการสัมภาษณ์เชิงลึกในส่วนของผู้บริหารภาครัฐ พบว่า ทุกหน่วยงานมีการกำหนดแผนงานในการพัฒนาสังคม ชุมชนและคนในชุมชนอย่างชัดเจน เช่น เทศบาลนครนครราชสีมาได้จัดทำโครงการจัดประชุมสัมมนาผู้นำชุมชนในเขตเทศบาลนครราชสีมาส่วนองค์การบริหารส่วนจังหวัดได้จัดทำโครงการ เป็นต้น ส่วนผลการวิจัยจากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้นำชุมชนและการสนทนากลุ่มกับกรรมการชุมชน 1 ชุมชน พบว่า หน่วยงานภาครัฐได้เข้ามาบูรณาการการทำงานร่วมกับชุมชน โดยเปิดโอกาสมีส่วนร่วมเสนอความต้องการในด้านการพัฒนามนุษย์หรือสมาชิกในชุมชน ข้อค้นพบที่สำคัญคือ ภาครัฐเริ่มให้ความสำคัญในการเข้าไปให้ความรู้ ความเข้าใจด้านการพัฒนาชุมชนและสิ่งแวดล้อม โดยมีการจัดโครงการพัฒนาผู้นำชุมชน แกนนำชุมชน กรรมการชุมชนเพื่อให้สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปปรับใช้ในการบริหารจัดการชุมชนตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกจากกลุ่มเป้าหมายอื่น ๆ ต่าง ๆ พบว่าต่างมีความสอดคล้องกันว่า ประเทศชาติหรือสังคม ชุมชนจะเจริญก้าวหน้าได้ต้องมีประชาชนหรือสมาชิกชุมชนที่มีคุณภาพและการพัฒนาผู้นำชุมชนถือเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องดำเนินการ ทั้งนี้เพราะผู้นำชุมชนจะมีอิทธิพลต่อแนวคิดและสามารถชี้นำทิศทางของชุมชน แต่ในส่วนของความรู้ ความเข้าใจที่มีการพัฒนาอย่างยั่งยืน พบว่าส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องว่าการพัฒนาอย่างยั่งยืนมีความหมาย มีองค์ประกอบและกระบวนการอย่างไร

สรุปและอภิปรายผล

1. จากวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 ที่ผู้วิจัยมุ่งศึกษาบทบาทของอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี (ย่าโม) ที่ส่งผลกระทบต่อพัฒนาอย่างยั่งยืน ผู้วิจัยใคร่สรุปและอภิปรายผลดังนี้

1.1 บทบาทด้านเศรษฐกิจ จากผลการวิจัยพบว่าอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารีมีบทบาทโดดเด่นด้านเศรษฐกิจเป็นอย่างมาก เพราะเป็นแหล่งดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาจับจ่ายใช้สอยเงิน ทำให้สามารถสร้างรายได้ให้กับประชาชนทั้งด้านการท่องเที่ยวและการค้าขาย รวมทั้งภาครัฐซึ่งจะมีรายได้จากการเก็บภาษีและค่าธรรมเนียมด้านต่าง ๆ แต่รายได้ส่วนใหญ่พบว่าจะตกอยู่กับประชาชนทั่วไป นอกจากนั้นยังก่อให้เกิดการจ้างงานในอุตสาหกรรมบริการท่องเที่ยว และจากการที่ผู้วิจัยเข้าไปสังเกตการณ์ในพื้นที่มีข้อค้นพบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ที่เดินทางมามีเป้าหมายที่ชัดเจนคือ การสักการะท้าวสุรนารีเพื่อเป็นสิริมงคลและบนบานขอพรให้สิ่งที่ต้องการสำเร็จตามที่ปรารถนาและเมื่อพรที่ขอไว้สำเร็จก็จะกลับมาแก้บน ซึ่งทำให้เกิดการใช้จ่าย โดยผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับผลวิจัยของไพศาล มุ่งวัฒนา(2554) ซึ่งพบว่าชาวนครราชสีมามีความเคารพศรัทธาท้าวสุรนารีเป็นรูปเคารพที่ศักดิ์สิทธิ์คู่บ้านคู่เมืองและวิญญูณท้าวสุรนารีสามารถดูแลปกป้องคุ้มครองและบันดาลโชคลาภแก่ประชาชนได้ โดยภาพรวมสรุปได้ว่าอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี(ย่าโม) มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในด้านเศรษฐกิจ โดยส่งผลให้เป็นเศรษฐกิจในชุมชนบนฐาน

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวโดยใช้จ่ายและการหมุนเวียนเงินภายในพื้นที่ล้วนมาจากอนุเสารีย์ท้าวสุรนารี ในฐานะเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางจิตวิญญาณซึ่งดึงดูดให้ประชาชนผู้มีความเชื่อมั่นและศรัทธาให้มาเคารพ กราบไหว้ก่อให้เกิดเศรษฐกิจชุมชนและเกิดการพัฒนาศรษฐกิจทั้งภาคเกษตรกรรม ภาคอุตสาหกรรม ภาคพาณิชย์กรรม ฯลฯ ซึ่งเป็นผลทำให้ระบบเศรษฐกิจของชุมชนในเขตพื้นที่อนุเสารีย์ท้าวสุรนารีตั้งอยู่ มีการพัฒนาขยายตัวอย่างมีเสถียรภาพ

1.2 บทบาทด้านการพัฒนาสังคม จากผลการวิจัยพบว่า ทุกหน่วยงานรัฐต่างมีการจัดทำ แผนพัฒนาซึ่งเชื่อมโยงกับการพัฒนาพื้นที่อนุเสารีย์และชุมชน เช่น เทศบาลนครราชสีมาจัดทำโครงการ พัฒนาองค์กรชุมชนและโครงการประกวดกองทุนชุมชนเมืองดีเด่น เป็นต้น และในส่วนของชุมชนเองได้มีการบริหารชุมชนที่เน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน โดยเปิดโอกาสให้ร่วมรับรู้และเข้าใจ การทำงาน สร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของชุมชนและภูมิใจในผลการพัฒนาที่ตนมีส่วนร่วม มีการแลกเปลี่ยน เรียนรู้กับชุมชนอื่น ๆ ซึ่งเป็นผลทำให้เกิดการพัฒนาความรู้และแนวคิด จนทำให้สมาชิกชุมชนร่วมกัน ขับเคลื่อนกิจกรรมจนชุมชนเข้มแข็ง เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนและบทบาทหนึ่งด้านสังคมที่สำคัญคือ การเป็น “แหล่งเรียนรู้ชุมชน” ในฐานะตัวกลางดำรงรักษาประวัติศาสตร์และศิลปวัฒนธรรมชุมชน

1.3 บทบาทด้านการพัฒนาสิ่งแวดล้อม ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาสิ่งแวดล้อมได้ ดำเนินการได้ดีในระดับหนึ่ง เช่น ระบบจัดการขยะ บำบัดน้ำเสีย สวนสาธารณะ เป็นต้น แต่ประเด็นที่ต้อง พัฒนาให้ดีขึ้นกว่านี้ เพราะถึงแม้ว่าภาครัฐจะมีแผนงานอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น เทศบาล นครนครราชสีมาจัดทำโครงการพัฒนาคุณภาพน้ำและพื้นที่ริมคูเมืองนครราชสีมาและสระโบราณ เป็นต้น แต่ข้อมูลการวิจัยจากภาคประชาชนพบว่า ระดับจิตสำนึกและความรู้ความเข้าใจด้านอนุรักษ์ธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมยังอยู่ในระดับต่ำ ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่ทุกภาคส่วนต้องบูรณาการกระบวนการเรียนรู้และ การทำงาน เพื่อให้เกิดจิตสำนึกร่วมกันเพื่อร่วมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับผล วิจัย เรื่อง แนวทางการมีส่วนร่วมของเยาวชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืนในพื้นที่ปกปัก พันธุ์กรรมพีชอันเนื่องมาจากพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯสยามบรมราชกุมารี: เชื้อนจุฬา ภรณ์จังหวัดชัยภูมิของเพ็ญประภา เพชระบูรณิน (2557) ซึ่งผลวิจัยสรุปว่า แนวทางสำคัญที่สุดในการ อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืนคือ การเปิดโอกาสให้คนเข้ามามีส่วนร่วมในทุกกระบวนการเพื่อให้ มีความรู้ความเข้าใจ ได้รับทราบข้อมูลที่ถูกต้องและลงมือปฏิบัติจริง และเข้าไปสัมผัสด้วยตนเองจะทำให้ เกิดความหวงแหนและมีจิตสำนึกอยากรักษาไว้และสอดคล้องกับผลการวิจัยเรื่อง แนวทางการจัดการ ท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในชุมชนคลองโคกนอเมือง จังหวัดสมุทรสงครามโดยสุณี เสธฐศร (2558) ซึ่งผล วิจัยพบว่า แนวทางการจัดการหนึ่งที่มีประสิทธิภาพคือการปลูกฝังชาวบ้านให้เกิดจิตสำนึกในการอนุรักษ์ ธรรมชาติ โดยสรุป หากประสงค์จะให้การพัฒนาสิ่งแวดล้อมสำเร็จ ควรสร้างระบบเศรษฐกิจที่หลอมรวม สิ่งแวดล้อมเข้าไว้ในกระบวนการและเป้าหมายด้วยและในการตัดสินใจที่มีผลกระทบต่อชุมชนต้องหา ทางเลือกที่อยู่บนพื้นฐานปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมด้วย

2. จากวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า บทบาทของอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี (ย่าโม) มีความสัมพันธ์ต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชนทั้ง 3 ด้านคือ เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ซึ่งผลวิจัยสอดคล้องกับสิทธิชัย ตันศรีสกุล (2557) เรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาชุมชนยั่งยืน กรณีศึกษาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดมหาสารคาม ซึ่งพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน มี 3 ปัจจัยหลัก ได้แก่ ปัจจัยการบริหารจัดการด้านธุรกิจชุมชน ปัจจัยการบริหารจัดการด้านสังคม ปัจจัยการบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ยังพบว่าอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารียังมีความสัมพันธ์สอดคล้องกับวิถีดำรงชีวิตและประเพณี ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของเมืองโคราช โดยมีข้อค้นพบว่า ปัจจัยสำคัญในการส่งเสริมให้อนุสาวรีย์ท้าวสุรนารีมีบทบาทที่โดดเด่นด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม คือ ประชาชนในชุมชนซึ่งต้องพัฒนาตนเอง โดยต้องเปิดใจเข้าไปมีส่วนร่วมในทุกกระบวนการพัฒนาเพื่อให้ตนเองมีความรู้ความเข้าใจ รับทราบข้อมูลที่ต้องการและร่วมลงมือปฏิบัติจริงในการพัฒนาในทุกมิติ ซึ่งจะส่งผลทำให้เกิดความรู้สึกหวงแหนและมีจิตสำนึกอยากรักษาไว้ในที่สุด

จากข้อสรุปผลการวิจัยที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน ดังนี้

1. คนเป็นปัจจัยและกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนพัฒนาชุมชน ดังนั้น ชุมชนจึงควรร่วมกันกำหนดภาพลักษณ์ของผู้นำหรือสมาชิกในชุมชนที่พึงปรารถนาเพื่อนำมาเป็นแนวทางพัฒนาคนซึ่งถ้าหากพัฒนาคนได้ตามที่พึงประสงค์แล้วเชื่อว่าชุมชนนั้นจะเข้มแข็ง สามารถพัฒนาชุมชนไปได้อย่างยั่งยืน
2. ในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาการพัฒนาชุมชนด้วยระบบวิสาหกิจชุมชนเพื่อเป็นแนวทางนำไปสู่ความเข้มแข็งและสร้างภูมิคุ้มกันให้กับชุมชนมากยิ่งขึ้น เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนต่อไป

เอกสารอ้างอิง

พิชิต พิทักษ์เทพสมบัติ.(2558).*การสำรวจโดยการสุ่มตัวอย่างทฤษฎีและการปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ เสมาธรรม.

เรืองวิทย์ เกษสุวรรณ.(2549).*ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับรัฐประศาสนศาสตร์*. กรุงเทพฯ:บพิทการพิมพ์ จำกัด

สุภางค์ จันทวานิช. (2551). *การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ*. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ธนัทธัญญ์ ฉัตรภักครัตน์. (2551).*การศึกษากับการพัฒนาที่ยั่งยืน แนวทางและวิธีการที่จะก่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน*.กรุงเทพฯ : ไทยพัฒนา.

Cresswell, J.W.(1994).*Research Design:Qualitative and Quantitative Approaches*.California : SAGE Publication Publication.

Pearce,D. Barbier,E., & Markandya ,A. (1990).*Sustainable Development: Ecology and Economic Progress, in Sustainable Development: Economics and Environment in the Third World* ,London: Earthscan Publications.

Peter,B.Guy.(1996).*The Future of Government: Four Emerging Models*. Kansas: University
press of Kansas.